

il se montra lourdement incompréhensif vis-a-vis des Catalans dont il blessa la fierté et le caractère indépendant. La possession de Barcelone, l'une des villes les plus riches du monde, avec son port qui trafiquait dans toute la Méditerranée, le hantait. Il voulut, pendant plus de dix années de menées diplomatiques ténébreuses et de campagnes militaires malheureuses, conquérir toute la Catalogne. Le mirage catalan s'ancre dans son esprit comme une idée fixe qui l'amena a commettre bien des fautes.» El gran duel entre els dos reis, Lluís XI, «l'aranya universal», i Joan II, el «sense fe», que tantes semblances tenien en la desmesura d'ambició i en el retorçament dels procediments, fou estudiat i presentat per Calmette amb mà d'innovador i de mestre. Fou una lluita que acabà en desastre per al rei de França, no sense haver-ne sortit destrossada Catalunya. Aquest tema, en el qual van involucrats els grans moviments socials i econòmics de la nostra pagesia, ha estat reprès i refet a casa nostra per diversos historiadors, especialment pel professor Vicens i Vives. De totes maneres l'obra de Calmette no ha perdut valor i sempre pesarà molt fort, si més no, per la coneixença profunda que l'autor havia assolit en tots sentits del torturat rei francès que tant féu per al seu país i que tant donà a fer a tots els seus veïns.

Calmette serà, doncs, sempre, per al segle IX i per al segle XV, un dels historiadors bàsics de la nostra terra. Descansi en pau amb el nostre homenatge i el nostre reconeixement.

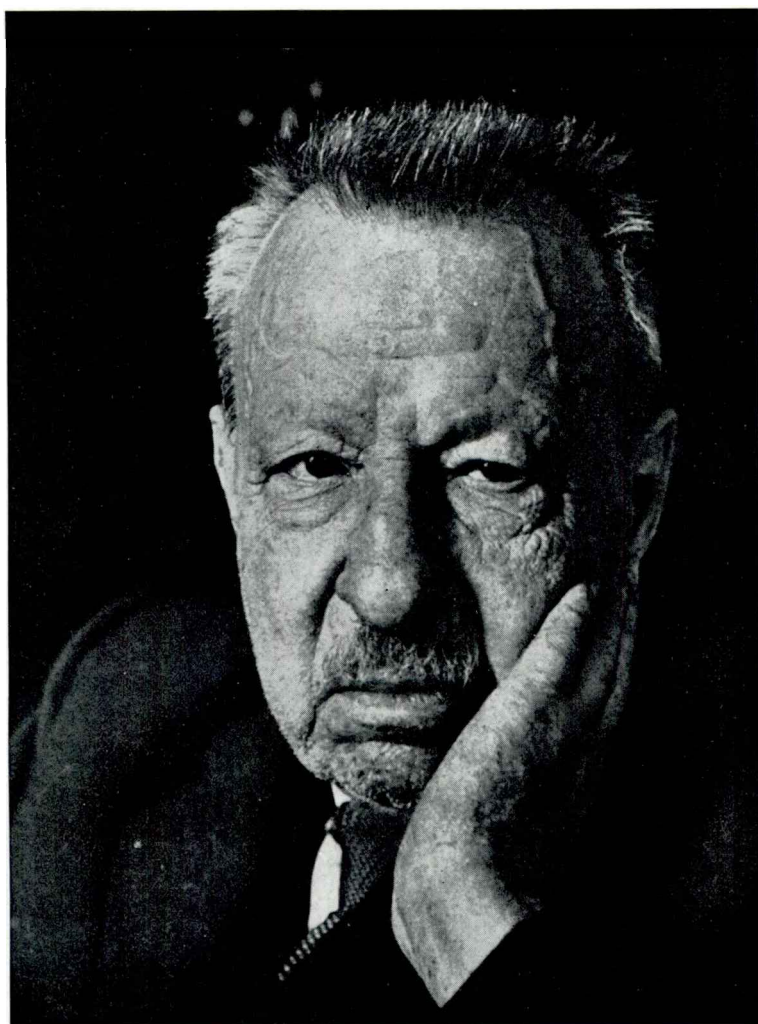
RAMON D'ABADAL I DE VINYALS

BENEDETTO CROCE

* 1866 - † 1952

No és fàcil d'encabir en una breu nota necrològica la complexa personalitat de Benedetto Croce, «el filòsof de la tercera Itàlia», mort el novembre de 1952, a vuitanta-sis anys d'edat. Havia nascut en un llogarret dels Abruzzos, però des dels deu anys residí habitualment a Nàpols, la gran ciutat mediterrània que per la seva densa tradició cultural influí decisivament en la seva vida. Una altra influència juvenívola fou la filosofia de Hegel, inoculada pels seus oncles Silvio i Bertran Spaventa — aquest segon fou l'introduïdor del hegelianisme a Itàlia —, els quals, a manca dels pares, morts en un terratrèmol, tingueren cura dels seus estudis universitaris. Sota llur guiatge, Croce seguí amb entusiasme a Roma els cursos d'Antonio Labriola i s'inclinà un temps al marxisme. La seva obra primicera de caràcter filosòfic es titula *Materialismo storico ed economia marxista* (1900).

Fixat definitivament a Nàpols, aviat esdevingué professor a la Universitat i secretari de la SocietÀ Storica Napoletana, des d'on desplegà una activitat intensíssima en el camp de la investigació històrica, literària i artística. En aquest període, Croce influí vigorosament damunt la joventut estudiosa d'Itàlia, la qual ensinistrà en els mètodes moderns d'investigació, assimilats en gran part de la cultura alemanya, i orientà cap a l'exploració de la història i la literatura del seu país. Dant, els escriptors del segle XVI, els pensadors del XIX, la història d'Itàlia i les relacions d'Itàlia amb altres països foren els temes preferits per Croce en les seves nombroses publicacions. Sota la influència de Francesco

J. Cook

de Sanctis, l'eminent historiador de la literatura italiana, Croce s'avesà a veure en els fenòmens literaris manifestacions d'un esperit col·lectiu i s'endinsà, cada vegada més, en el coneixement de la literatura nacional italiana. Escorcollà febrosament les biblioteques i els arxius de la seva pàtria; i, empès per la mateixa febre, recorregué en plena juvenesa Alemanya, Espanya, Anglaterra i França a la recerca de nous materials.

A trenta anys, Croce sofrí una forta crisi espiritual. L'erudició històrica acabà per atuir-lo i originar-li una sensació de cansament, fins a engendrar l'anhel d'una activitat superior. Les seves dues obres, dels anys 1893 i 1894, *La storia ridotta sotto il concetto generale dell'arte* i *La critica letteraria*, ofereixen símptomes ben clars d'aquesta crisi. Una nova influència s'obre pas llavors en el seu esperit: la del gran napolità Giambattista Vico, de qui llegeix i medita *La Scienza Nuova*. En la cruïlla, Croce s'encamina cap a la filosofia. Recorda les lliçons del seu mestre Labriola, i, no satisfet encara amb l'estudi dels problemes ètics, jurídics i econòmics, es llença de ple a l'especulació teòrica. El 1903 s'associa amb Giovanni Gentile, l'altre màxim hegel·lià de la nova Itàlia, i ambdós funden la revista «La Critica», des de la qual adoctrinen les joves generacions italianes i estableixen contacte amb els corrents més vius de la cultura europea. Publiquen, al mateix temps, la «Biblioteca Italiana dei Classici Filosofici», en la qual aparegué un bon nombre d'obres de filòsofs nacionals i estrangers. La col·laboració de Croce amb Gentile durà un decenni i es desfèu per discrepàncies en l'apreciació del procés històric concret, agreujades a l'aparició del feixisme. Gentile s'adherí al nou moviment i fou ministre amb Mussolini. En canvi, Croce, senador de l'antic règim i ex-ministre d'Instrucció Pública en el cinquè Govern de Giolitti (1920-21), que desplegà des d'aquesta cartera una sèrie d'importants iniciatives, restà insubornablement fidel a les idees liberals i mantingué enfront del feixisme una declarada hostilitat, que el portà a jugar un paper polític de primer ordre en el moment de la seva desfeta. Al final de la guerra mundial, Croce fou un dels «quatre grans» d'Itàlia que decidiren els destins del seu país.

En el decenni de la seva vida entre els quaranta i els cinquanta anys, donà a conèixer les seves obres cabdals de filosofia que li valgueren fama universal. Formen una tetralogia sota el títol genèric «Filosofia dello Spirito», i són: *l'Estetica come scienza dell'espressione e linguistica generale* (1902), *la Logica come scienza del concetto puro* (1905), *la Filosofia della Pratica: economia ed etica* (1909) i *la Teoria e storia della storiografia* (1917). Per a Croce, com per a Hegel, tota realitat és fruit de l'activitat espiritual en curs incessant. Croce, però, no admet que l'esperit avenci segons la dialèctica de les oposicions, com creu Hegel, sinó per mitjà de síntesis, sempre noves, de les activitats diferenciades; és a dir, l'avenc es realitza, no en sentit lineal, sinó circular. De resultes d'aquesta concepció, presenta un quadre ben diferent de les formes de la vida espiritual, que redueix a quatre: l'art, la ciència, l'economia i la moral; les dues primeres constitueixen l'activitat humana teòrica i les altres dues l'activitat humana pràctica. Ha estat retreta a Croce la limitació d'horitzons en què desenrotlla el seu sistema, que el fa orb a activitats espirituals tan substantives com la metafísica i la religió. El seu anticlericalisme, que l'enfrontà amb l'Església, té les seves rels en el més pregon de la seva filosofia. Els seus estudis d'Estètica, represos en diferents etapes de la seva vida, han deixat una

petjada profundíssima en la cultura contemporània. En especial, el seu *Breviario di Estetica* (1913) fou acollit amb admiració. Croce defineix l'Estètica com la ciència de la intuïció sensible que s'aplica a la realitat concreta. Segons ell, l'art opera una síntesi de sentiment i expressió, de l'estat anímic amb el fet físic que l'exterioritza. Per això el llenguatge pren tanta importància en la creació literària. Croce afirma també que la Filosofia de l'Esperit es descabdella i formula en virtut d'un procés històric de clarificació. Ningú no ha defensat amb més vigor que ell la doctrina hegeliana que la filosofia es confon amb la seva història. Aquesta tesi, coneguda amb el nom d'historicisme, ha proporcionat una innegable altura al conjunt de les seves recerques.

Croce fou un excellent hispanista i catalanòfil.¹ La investigació de la història i la literatura del seu país el portà a interessar-se per la història i la literatura d'altres països, entre ells l'Espanya dels segles xv a xvii i la Catalunya medieval i renaixentista. A trenta anys havia publicat ja *I primj contatti fra Spagna e Italia* (1894) i *La lingua spagnuola in Italia* (1896). Dedicà estudis ben notables a diversos temes de la literatura castellana. Prestà molta atenció a les gestes dels catalans a Sicília, Sardenya i Nàpols; i aplegà els fruits més madurs de les seves recerques a la seva obra tant coneguda *La Spagna nella vita italiana durante la Rinascenza* (1917).

En ocasió dels seus viatges d'estudi per Europa, Croce estigué a Barcelona i lligà bona amistat amb personalitats representatives de la cultura catalana. Rubió i Lluch, Alòs-Moner, López-Picó i Ors hi mantingueren relació personal. Seguí amb deler el procés de fundació de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, i des de Nàpols contribuí a nodrir la naixent Biblioteca de Catalunya amb llibres i col·leccions de revistes, altrament difícils d'obtenir. En agraïment, l'INSTITUT l'incloué el 1916 en la primera promoció dels seus membres corresponents estrangers.

A la seva maduresa, Croce assolí el pinacle de la fama, com a historiador i filòsof, als congressos i acadèmies científiques de tot Europa. A Itàlia li foren atorgats, així mateix, els màxims honors acadèmics i polítics. En els darrers temps, però, les joves promocions italianes, treballades per nous corrents ideològics, s'havien oblidat una mica del genial pensador, capdavanter de la cultura del Nou-cents, que fou Benedetto Croce.

JOAQUIM CARRERAS I ARTAU

EDGAR ALLISON PEERS

* 1891 - † 1952

Poques setmanes després de la mort del professor Entwistle, d'Oxford, hem de plànyer una altra baixa en els rengles dels hispanistes anglesos que conrearen els estudis de llengua i literatura catalanes. El 21 de desembre, pocs dies abans de Nadal, s'extingí la vida del professor E. Allison Peers, que ocupava des del 1922 la càtedra d'espanyol de Liverpool, on exercí després, també, un professorat honorari de català i de portuguès.

Res no feia pensar en la seva mort. Encara a les darreries de març de 1952

1. Vegeu la *Bibliografia di Benedetto Croce ispanista*, per SERGIO FERRARO, als «Quaderni Ibero-Americani», II, 351ss.